

نقش دانش بومی در مدیریت پایدار منابع طبیعی و محیط زیست

ثریا آستین فشان^۱، عدرا خورسند^۲

^۱کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه

s.astinfeshan@gmail.com

منابع طبیعی امروزه در ابعاد مختلف زندگی بشر (اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی) نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. به رغم این اهمیت، روند تخریب این منابع به دلیل رشد سریع جمعیت، عدم بهره‌برداری صحیح و بدون برنامه‌ریزی و فقدان آگاهی مردم نسبت به توسعه و ترویج موازین احیا توسعه با شتاب بیش از حدی ادامه داشته است. بنابراین پایداری در مدیریت منابع طبیعی و حفظ آن از شروط اساسی برای رسیدن به توسعه پایدار کشاورزی و روستایی است؛ همچنین باید توجه داشت که مشارکت مردم در مدیریت منابع طبیعی و محیط‌زیست نقش مهمی در جلوگیری از روند چنین تخریبی ایفا می‌کند. مسئله مذکور باعث شده تا هدف این پژوهش به سمت بررسی نقش دانش بومی روستاییان در مدیریت پایدار منابع طبیعی و محیط زیست سوق پیدا کند. جامعه آماری تحقیق، مردم روستای زیراب بوده است که در این مطالعه کیفی نمونه‌گیری به صورت هدفمند و با بهره‌گیری از تکنیک گلوله برفی انجام شد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه انفرادی، گروهی، مشاهده مستقیم و مشارکتی بهره گرفته شد. نتایج نشان داد، به دلیل خشکسالی‌های پی‌درپی و کمبود منابع آب، کشاورزان مدتی زمینهای خود را بدون کشت رها نموده بودند که این امر موجب فرسایش شدید بادی منطقه گردیده بود. اما جهاد کشاورزی با بهره‌گیری از دانش بومی روستاییان و تبدیل زمینهای کشاورزی به نخلستان، در زمان کوتاهی بخش‌های بیشتری از این عرصه‌های از دست رفته که به شوره‌زارهای کم بازده تبدیل شده بودند را بازیافتند. بنابراین اعمال مدیریت صحیح بر منابع طبیعی با مشارکت مردم محلی در این عرصه‌ها به خصوص در جهت حفظ و احیاء پوشش گیاهی از دست رفته و ارتقاء وضع معیشتی جوامع ساکن در آن منطقه با تکیه بر پتانسیل‌های موجود، اهمیت خاصی در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های محلی، ناحیه‌ای و ملی دارد و این امر جزو اولویت‌های اولیه به کارگیری مدیریت پایدار و مشارکتی منابع طبیعی، مقابله با بیابان‌زایی و احیاء منابع تجدید شونده محسوب می‌شود.

واژه‌های کلیدی: دانش بومی، مدیریت پایدار، منابع طبیعی، محیط زیست، روستایی